

Marieke Voogt

directeur-bestuurder Welzijn Lelystad

VAN MEER NAAR BETER: OVER ROMMELRUIMTE, **VERTROUWEN EN DE SOCIALE BASIS**

In 80 jaar welvaart zijn we gegroeid naar steeds zwaardere én duurdere zorg en naar dichtgetimmerde systemen om willekeur te voorkomen. Zorg is in ons land een recht geworden. Tegelijkertijd klinkt de roep om terug te bewegen naar een sterke sociale basis. Maar dat vraagt om iets wat we nauwelijks nog gewend zijn: rommelruimte en onderling vertrouwen.

Tijdens een werkreis in Marokko zag ik met eigen ogen hoe vanzelfsprekend die onderlinge hulp kan zijn. Familie, buren, vrienden en vrijwilligers spelen daar een essentiële rol.

Het sociale netwerk is in Marokko essentieel

‘Om te overleven in Marokko is je sociale netwerk essentieel’ zei Léon Buskens (directeur van het Nimar) al op de eerste dag van de werkreis. En dat zie je overal terug. Volwassenen letten op elkaars kinderen en spreken ze aan. Ouderen worden doorgaans door familie verzorgd. Overigens wel vrijwel altijd door vrouwen. Dat zie je terug in de lage arbeidsparticipatie van vrouwen. De omvang van de informele zorg is in Marokko dus indrukwekkend, maar niet één-op-één te vertalen naar onze geëmancipeerde Nederlandse context.

Doen wat nodig is

Tijdens de werkbezoeken zag ik de reikwijdte van de informele zorg terug. Bij Cent Pourcent Mamans in Tanger vangt men ongehuwde moeders en hun kinderen op; in de reguliere samenleving is voor hen nauwelijks plek. Bij Ibtassim in Rabat ondersteunt men gezinnen waarvan de vader is overleden, zodat moeder en kinderen zich kunnen ontwikkelen. Zonder man in huis is er vaak ook geen inkomen. Indrukwekkend was het om te zien hoe deze initiatieven, die vrijwel helemaal draaien op vrijwilligers, doen wat nodig is en het verschil kunnen maken voor gezinnen.

De keerzijde van minder regels

Tegelijkertijd zag ik ook de keerzijde. Waar minder regels zijn, ontstaat ook meer afhankelijkheid van wie je kent en wat er mogelijk is. Dat maakt het systeem kwetsbaar en soms willekeurig. In Nederland zijn we juist de andere kant op doorgeschooten. Om willekeur te voorkomen, hebben we veel vastgelegd en georganiseerd. Maar daardoor wordt ‘doen wat nodig is’ soms lastig. Initiatieven van professionals én inwoners raken onder druk, terwijl die juist zo hard nodig zijn.

‘Rommelruimte’ en vertrouwen

Wat er nodig is om die beweging te maken, zag ik in Marokko. Meer vrije ruimte (‘rommelruimte’) en onderling vertrouwen. Tegelijkertijd zien we in het Integraal Zorgakkoord (IZA) een sterke focus op KPI’s en verantwoording. Zelfs het sociaal werk, dat juist draait om preventie en flexibiliteit, krijgt steeds meer te maken met verantwoordingsdruk en businesscases. Professionals krijgen vooraf normen voor hoeveel tijd ze per client mogen besteden, terwijl juist het informele gesprek of een onverwacht bezoek soms het verschil maakt. Daar zullen we dus zelf iets anders moeten doen. Loslaten waar dat kan. En accepteren dat gelijkheid niet betekent dat iedereen hetzelfde krijgt, maar dat verschillende situaties om verschillende oplossingen vragen.

Een andere kijk op welvaart

Wat mij in Marokko opviel, was dat prettig samenleven daar veel minder afhankelijk lijkt van professionele systemen of individuele voorzieningen. Sociale verbondenheid is er veel vanzelfsprekender onderdeel van het dagelijks leven. Een sterke sociale basis vraagt om bewuste keuzes in hoe we onze samenleving inrichten. Dat begint bij hoe we naar welvaart kijken. Waar lange tijd economische groei centraal stond, groeit het besef dat dit maar een deel van het verhaal is. Een breder perspectief, waarin welzijn, gezondheid en sociale verbondenheid centraal staan, maakt ook meer ruimte voor omzien naar elkaar. Zo geven we bij Welzijn Lelystad medewerkers de mogelijkheid om vrijwilligerswerk in werktijd te doen. Niet meer salaris, maar meer verbinding!

De morele plicht tot hoop!

We zijn het zorgen voor elkaar niet verleerd, daar ben ik van overtuigd. Maar het vraagt wel een andere manier van denken en doen: een overheid die vertrouwen geeft én inwoners die verantwoordelijkheid nemen voor de samenleving waarin ze willen leven.

Dat is geen makkelijke weg. Maar we hebben, zoals de Marokkanen zeggen, wél een morele plicht tot hoop. ◊

“Om willekeur te voorkomen, hebben we veel vastgelegd en georganiseerd. Maar daardoor wordt ‘doen wat nodig is’ soms lastig.”